

GALLE (GELİR) ALACAĞI

INCOME RECEIVABLE

Kübra SUCU YER* 

Makale Bilgi

Gönderi: 05/04/2023
Kabul : 24/12/2023

Anahtar Kelimeler

Vakıf,
Galle Fazlası,
Vakfeden.

Article Info

Received: 05/04/2023
Accepted: 24/12/2023

Keywords

Foundation,
Income Surplus,
Endowment.

Özet

ID.21492/inuhfd.1277479 

743 sayılı Medenî Kanun'un kabulünden sonra mazbut ya da mülhak vakıf olarak kurulan zürri vakıfların malvarlığı üzerindeki hak sahipliği hem 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu hem de 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile belirli koşullara bağlı olarak muhafaza edilmiştir. Bu kapsamda mazbut ve mülhak vakıflarda vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerinin ifasından sonra kalan miktarı ifade eden galle fazlası üzerindeki hak korunmaktadır. Galle fazlasına ilişkin olarak Vakıflar Yönetmeliği'nde ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemelere göre kişinin galle fazlası alabilmesi için galle fazlası almaya hak kazandığını gösterir bir mahkeme kararı sahip olması gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki kişinin böyle bir mahkeme kararı alabilmesi için vakfiyede galle fazlası şartının bulunması ve vakfedenin soyundan geldiğinin de ispatlanması şarttır. Galle fazlası almaya hak kazanmanın bir diğer şartı ise Kanun gereğince birtakım giderler düşüldükten sonra galle fazlası olarak ödenecek miktarın kalmış olmasıdır. Çalışmada kişilerin eski vakıflarda galle fazlası üzerindeki hak sahipliği kapsamında vakıf ve galle alacağı kavramları üzerinde durularak, galleye müstehik vakıf evladı olduğunun tespiti davasına ilişkin incelemeler yapılacaktır.

Abstract

After the adoption of the Civil Law No. 743, the right ownership of the assets of the emerging foundations established as fused or annexed foundations was preserved subject to certain conditions both with the abolished Foundations Law No. 2762 and the Foundations Law No. 5737. In this context, the right to the surplus of income, which represents the amount remaining after the repair of the charity and the akars of the foundation and the performance of the charity services in the foundations, is protected in fused and annexed foundations. Regarding the income surplus, detailed regulations are included in the Foundations Regulation. According to the aforementioned regulations, a person must have a court decision showing that he or she is entitled to receive a surplus of income. It should be noted that in order for a person to take such a court decision, there must be a condition of excess income in the charter, and it must be proven that he or she is descended from the endowment. Another condition for being entitled to receive an income surplus is that the amount to be paid as an income surplus remains after deducting some expenses as per the Law. In the study, the concepts of foundation and income receivables within the scope of entitlement to the excess of income in old foundations will be emphasized, and examinations will be made on the case of determination of the fact that he or she is a foundation child.

 Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı.

Atıf Şekli | **Cite As:** SUCU YER, Kübra, "Galle (Gelir) Alacağı", İnÜHFD, 14(2), 2023, s.542-553. **İntihal** | **Plagiarism:** Bu çalışma intihal programında kontrol edilmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | **This article has been controlled via plagiarism software and reviewed by at least two blind referees.**

EXTENDED SUMMARY

Foundation, literally means to detain, imprison, stop, withhold, rest, not move. In line with the definitions of Islamic jurists, it means to imprison a property in the way of god forever and to prevent it from being used, and to allocate its benefits to god's servants. In the light of today's legal regulations, a foundation is defined as "the foundation is formed by real and legal persons who are qualified to establish a foundation by allocating sufficient goods and rights to a specific and permanent purpose that they have determined with their free will, in compliance with certain conditions, and the necessary immunities are provided in order not to be deprived of this purpose, they have legal personality, can be defined as "commodities."

The foundations that have existed in Turkish society since ancient times were divided into two, old and new foundations, after the adoption of the Civil Code No. 743. In the period before the adoption of the Civil Code, people established foundations called zürri foundations in order to enable their children and relatives to benefit from the income and property of the foundation. It was possible for these foundations, which had the characteristics of Zürri foundations, to be established as fused or annexed foundations.

Zürri foundations are foundations whose purpose is to enable the descendants of the donor to benefit from the foundation in question. Fused foundations are foundations that were established before the entry into force of the Civil Code No. 743 and whose management is carried out by the administration or whose management is left to people who are not descendants of the foundation, and foundations whose purpose has expired or whose purpose is no longer possible. Annexed foundations are foundations controlled by the Ministry of Foundations and independently managed by the persons specified in their foundation charters. In Zürri foundations, it is envisaged that more than the income of the foundation will be given to children or relatives after the benevolent conditions specified in the charter have been fulfilled.

After the adoption of the Civil Law No. 743, the right ownership of the assets of the offspring foundations established as fused or annexed foundations was protected, subject to certain conditions, with both the abolished Foundations Law No. 2762 and the Law on Foundations No. 5737.

Income, which terminologically means "crop/product," and "grain" in Arabic, refers to the income obtained from the foundation. Income surplus, on the other hand, refers to the amount remaining after the restoration of charity and akars of the foundation in fused and annexed foundations and the performance of charity services in its foundations.

How the Income surplus will be requested and distributed is regulated in detail in the Foundations Regulation. According to the aforementioned regulations, the first condition for a person to receive a surplus of income is to have a court decision showing that he or she is entitled to receive an excess of income. However, in order for a person to take such a court decision, there must be a condition of surplus of income in the charter, and it must be proven that he is descended from the endowment. The second condition for a person to receive a surplus of income is that after deducting some expenses as per the Law, the amount to be paid is a surplus of income.

In fused and annexed foundations established for the benefit of foundation children, the lawsuit filed by the person claiming to be a descendant of the foundation in order to determine that he is a foundation child and to benefit from the income of the foundation according to the conditions in the foundation is called "detection of foundation adopted child to the income" in practice. The lawsuit to be filed to determine whether he is a foundation child or only a foundation child is in the nature of a determination lawsuit. In the case in question, the court determines whether the plaintiff is the son, relative or related person of the endowment. In addition, if the claimant is asked to determine whether the income is a contributor to the income, it should also be determined whether the excess income should be distributed according to the foundation deed, and if it is to be distributed again, whether the claimant is one of the people who can get a share from the income.

In order for an income surplus to be claimed, each interested party must file a separate lawsuit and determine the entitlement. Therefore, the rejection or acceptance of the case of the foundation child or the determination of the right to income does not affect the third parties who meet the same conditions.

The persons who will benefit from the income of the merged and annexed foundations are defined as usufruct holders both in the repealed Law No. 2762, the Law on Foundations No. 5737, and the Regulation issued pursuant to this Law. However, it is not possible to talk about usufruct right here in a technical sense because the beneficiary gains the right to receivables only a certain amount on the excess income of the foundation. The said right does not give the owner the authority to use and benefit from the foundation's goods, nor is it transferable to third parties.

Foundation children or related persons who have determined by a court decision that they are foundation children or related persons and that they are entitled to receive income surplus; In fused foundations that have a condition regarding the payment of excess income in their charter, they apply to the relevant regional directorate, and in annexed foundations managed by representation by the general directorate, they apply to the regional directorate.

With the paragraph added to Article 7 of the Law on Foundations No. 5737 with Article 208 of the Law No. 6111, it is regulated that the claims regarding usufruct rights will decrease after five years from the date of the finalization of the court decision showing that the right to receive a surplus of income. There is no clarity as to whether the period regulated in the Law regarding the claims regarding the usufruct right is the period of forfeiture or the statute of limitations. In other words, it is regulated that it is no longer possible to claim income receivables from the foundation after the time has passed. Therefore, the period in question can be qualified as a period of disqualification, since it terminates the foundation's right to the income after it has elapsed.

I. GİRİŞ

Türk toplumunda çok eski tarihlerden beri var olan ve insan fitratında bulunan yardımseverlik, dayanışma gibi duygulardan beslenen vakıflar, bu duyguların kaynağını oluşturan İslâm dininin oluşturduğu ortamda doğma ve gelişme imkânı bulmuş ve gerek Medenî Kanun'un kabulünden önce gerekse sonra varlığını sürdürmeye devam etmiştir. 743 sayılı Medenî Kanun'un kabulünden sonra vakıflar eski ve yeni vakıflar olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

743 sayılı Medenî Kanun'un kabulünden önce kurulan bazı vakıflarda vakfeden, vakfedilen malvarlığı ya da geliri üzerinde belirli koşullara bağlı olarak kendi soyundan gelen kişiler başta olmak üzere üçüncü kişilere menfaat sağlayabilmekteydi. Gerek 5737 sayılı Vakıflar Kanunu gerekse bu Kanun'un mülga ettiği 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nda vakfeden malvarlığı ya da geliri (galle fazlası) üzerinde vakfeden tarafından bu surette sağlanan hak sahipliği korunmuştur.

Çalışmada kişilerin eski vakıflarda galle fazlası üzerindeki hak sahipliği incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle vakıf kavramı ve türleri üzerinde durulduktan sonra, galle fazlası alacağının hukuki niteliğine ilişkin değerlendirme yapılacaktır. Daha sonra galle fazlasından yararlanma koşulları açıklanarak, galle fazlasının ödenmesi için yapılacak başvuru, galle fazlasının hesaplanması ve hak sahibine ödenmesi hususları incelenecektir. Son olarak ise galle alacağı talep edilebilmesi açısından geçerli olan süre sınırlaması üzerinde durulacaktır.

II. VAKIF KAVRAMI

Arapça'dan Osmanlıca'ya, oradan da Türkçe'ye geçen bir kelime olarak vakıf, sözlük anlamı olarak alıkoymak, hapsedmek, durmak, durdurmak, tevkif etmek, dinlendirmek, kımıldamamak anlamlarına gelmektedir¹.

Hukuk literatürü açısından ise vakfî, İslâm hukukçuları ve fâkihların görüşleri doğrultusunda, bir malı ebedi olarak Allah yolunda hapsedmek ve tasarruftan men etmek bunun yanı sıra menfaatini de Allah'ın kullarına tahsis etmek olarak tanımlamak mümkündür².

Günümüz hukuki düzenlemeleri ışığında ise vakıf;

“Vakıf kurma yeterliliğini taşıyan gerçek ve tüzel kişilerin belirli koşullara uymak suretiyle serbest iradeleri ile tayin ettikleri belirli ve sürekli bir amaca, yeterli mal ve haklarını özgülemeleri ile oluşan, bu amacından alıkonmaması için gerekli dokunulmazlıklar sağlanmış, tüzel kişiliğe sahip, mal topluluğu³”

olarak tanımlanabilir. Vakıf, Türk toplumunda çok eski tarihlerden beri var olan bir kurumdur. İslâm hukukunun en önemli kurumlarından olan vakıflar önceki İslâm devletleri ve Osmanlı Devleti'nde, günümüzde devlet tarafından yerine getirilen sağlık, eğitim, bayındırlık gibi kamu hizmetlerini yerine getirmekteydi.

Yardımseverlik, dayanışma gibi duyguların kaynağını oluşturan İslâm dininin oluşturduğu ortamda doğma ve gelişme imkânı bulan⁴ vakıflar, 743 sayılı Medenî Kanun⁵'un kabulünden sonra eski ve yeni vakıflar olarak ikiye ayrılmıştır.

Medenî Kanun'un kabulünden önceki dönemde, başka bir ifadeyle eski vakıflar döneminde, kişiler, evlatlarının ve akrabalarının vakıf gelir ve mallarından faydalanmasını sağlamak amacıyla zürri vakıf olarak adlandırılan vakıflar kurmuşlardır.

Zürri vakıflar⁶ amacı vakfedenin soyundan olanların söz konusu vakıftan faydalanmalarını sağlamak olan vakıflardır⁷. Zürri vakıflarda vakfiyede belirtilen hayrî koşullar gerçekleştirildikten sonra vakfın gelirinden fazlasının başka bir ifade ile galle fazlasının evlatlara ya da hısımlara verilmesinin öngörülmesi söz konusudur.

Osmanlı Devleti döneminde zürri vakıfların kurulması her ne kadar tartışmalı olsa da caiz görülmüştür⁸. Zira İslâm hukukçularının büyük çoğunluğuna göre bağış yoluyla da yapılması mümkün olan bir yardımın, vakıf yoluyla yapılması kişide var olan hayır yapma duygusunun ispatı niteliğindedir. Dolayısıyla mevcut zürri

¹ YELBAŞI, Cengiz: Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Ankara 2014, s.693.

² AKGÜNDÜZ, Ahmet: İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, s.29; ÖZKAYA, Erarslan: Eski Vakıf Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.22.

³ ÖZKAYA, s.40.

⁴ ÖZSUNAY, Ergun: Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982, s.355; AVCI, Mustafa: Türk Hukuk Tarihi Dersleri, 5. Bası, Mimoza Yayıncılık, Konya 2015, s.248.

⁵ RG: 04.04.1926; 339.

⁶ Zürri vakıflara aile ve soydan gelenler için vakıf (evladiye vakıf) adı da verilebilir. Bkz. AKİPEK, Şebnem/ALTAŞ, Hüseyin: “Vakıflarda Evladiye Kavramı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(4), 1998, s.145; ULUÇ, Yusuf, Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, s.49; ŞENER, Abdülkadir: “Eski Hukukumuzda Göre Evladiye Vakıflarda Gelirin Taksimi”, Vakıf Haftası Dergisi, 12, 1995, s.42; ÖZKAYA, s.163.

⁷ Zürri vakıflar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AKGÜNDÜZ, s.201; AKİPEK/ALTAŞ, S.145; ÇINAR, s.831; ULUÇ, s.49; ÖZTÜRK, Nazif: Menşe'i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar, 1. Baskı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1983, s.84; SÜEREN, Erkin: “Eski Vakıfların Hukuki Yapısının Evrimi”, Ankara Barosu Dergisi, 3, 2002, s.88; EM, Ali: Türk Hukuk Sisteminde Vakıflar, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2011, s.4-5; ÖZKAN, Cemal: Tüm Yönleriyle Dernekler ve Vakıflar, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2000, s.24; İŞERİ, Ahmet: “Vakıflar (Medeni Kanun'dan Önceki ve Sonraki Vakıf Nev'ileri ve Hukuki Mahiyetleri), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21(1), 1964, s.207; İKİZLER, Metin/KURBAN, Yasin: Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.57.

⁸ AKGÜNDÜZ, s.202; ÖZKAYA, s.93, 164; ULUÇ, s.49; ÇINAR, s.831; Zürri vakıfların leyh ve aleyhindeki görüşler için bkz. AKGÜNDÜZ s.201-203.

vakıfların korunması olduğu gibi yenilerinin kurulması da bir zorunluluktur⁹. Zürrî vakıf niteliğindeki bu vakıfların mazbut ya da mülhak vakıf olarak kurulabilmesi mümkündür.

“Mazbut vakıf, tevliyeti vakfiyede belirtilen kişinin uhdesinde bulunmakla beraber idaresi mazbut olan ve Evkaf-ı Hümayun Nezareti tarafından idare olunan vakıflardır”¹⁰. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun¹¹ 3. maddesinde mazbut vakıf şu şekilde tanımlanmıştır:

“... Mazbut vakıf: Bu kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıfları, ... ifade eder.”

5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nda mazbut vakıf tanımı yapılırken 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu’na¹² atıf yapılmıştır. Yapılan atıf dolayısıyla söz konusu Kanun’a göre de mazbut vakfın tanımına bakmak gerekmektedir. 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu’nun 1. maddesinin 1. bendine göre:

“4 birinci teşrin 1926 tarihinden önce vücut bulmuş vakıflardan

- A- Bu kanundan önce zapt edilmiş bulunan vakıflar,
 - B- Bu kanundan önce idaresi zapt edilmiş olan vakıflar,
 - C- Mütevellîği bir makama şart edilmiş olan vakıflar,
 - D- Kanunen veya fiilen hayri bir hizmeti kalmamış olan vakıflar,
 - E- Mütevellîği vakfedenlerin ferilerinden başkalarına şart edilmiş vakıflar,
- Vakıflar Umum Müdürlüğünce idare olunur. Bunların hepsine birden (Mazbut vakıflar) denir.”

Kanun’daki düzenleme dikkate alındığında, 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu’na göre 743 sayılı Medenî Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan ve yönetimi idare tarafından yürütülen veya yönetimi vakfedenin soyundan gelmeyen kişilere bırakılan vakıflar ile amacı sona eren ya da amacının gerçekleşme ihtimali kalmayan vakıflar mazbut vakıf¹³ olarak nitelendirilmiştir¹⁴.

5737 sayılı Kanun, ilga ettiği 2762 sayılı Kanun uyarınca mazbut vakıf olarak kabul edilen vakıfları aynen korumuştur. Bunun yanı sıra söz konusu Kanun on yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıfların da mahkeme kararıyla genel müdürlükçe yönetileceği ve temsil edileceğine ilişkin düzenleme yapmıştır. Ayrıca aynı hükümde yer alan düzenlemeyle söz konusu Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflarla, bu Kanun’a göre mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamayacağı düzenlenmiş, böylece on yıl yönetici atanamayan mülhak vakıflar da mazbut vakıf sayılarak yönetimi tamamen Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bırakılmıştır. (Vakıflar Kanunu m.7)

Mülhak vakıf¹⁵ ise, Evkaf Nezareti tarafından denetimi yapılan ve vakfiyelerinde belirtilen kişiler tarafından bağımsız olarak idare edilen vakıflardır¹⁶.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun 3. maddesine göre:

“... Mülhak vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıfları, ... ifade eder”.

Kanundaki düzenlemeye göre bir vakfın mülhak vakıf olarak kabul edilebilmesi için 743 sayılı Medenî Kanun’un yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart edilmiş olmalıdır. Ancak mülhak vakıflar için önemli olan husus yönetimin mutlaka vakfedenlerin soyundan gelenler tarafından yürütülmesi değil, vakfın vakfiyede belirtilen yönetim şekline göre idare edilmesidir. Zira yönetim organının vakfedenin soyundan gelmesi mülhak vakıflar için zorunlu bir unsur değildir. Bu kapsamda Vakıflar Kanunu’nun söz konusu tanımının hatalı olduğu söylenebilir¹⁷.

⁹ AKGÜNDÜZ, s.202. Zürrî vakıflar için dikkat edilmesi gereken husus, söz konusu vakfın sırf bazı mirasçıları mirastan mahrum bırakmak amacıyla hizmet edip etmediğidir. Zira zürrî vakıf kurmak suretiyle Medenî Kanun’da yer alan mirasa ilişkin kurallar yok sayılmayacağı gibi mirasçıların saklı payları da ihlal edilemez. Aksi hâlde vakıf kurma işlemi mirasçılar tarafından iptal edilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. AKİPEK/ALTAŞ, s.146.

¹⁰ KARİNÂBİZÂDE, Ömer Hilmi/SUNGURBEY, İsmet: Eski Vakıfların Temel Kitabı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978, s.7; AKGÜNDÜZ, s.286.

¹¹ RG: 27.02.2008; 26800.

¹² RG: 13.06.1935; 3027. Çeşitli tarihlerde önemli değişiklikler yapılan söz konusu Kanun ile eski hukuk döneminde kurulmuş olan vakıflar özel bir düzenlemeye kavuşturulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: Kişiler Hukuku, 20. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s.344; ÖZSUNAY, s.357.

¹³ Mazbut vakıf hakkında ayrıntılı bil için bkz. ULUÇ, s.901-902; ÇINAR, s.829-830; ÖZKAYA, s.170 vd; SÜEREN, s.90; KORKUSUZ M. Refik/ ERGÜN, Ömer: “Hukuksal Boyutları İle Eski ve Yeni Vakıflar”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12-13 (16-19), 2007-2008, s.87,88; DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan: Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku, Cilt II, 21. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, s.350-351.

¹⁴ ÖĞÜZ, Tufan: Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları, Beşir Kitabevi, İstanbul 2007, s.8-10; ÖZKAYA, s.170-174; HATEMİ, Hüseyin: Medenî Hukuk Tüzel Kişileri, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1979, s.399.

2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu’nun 6. maddesine göre:

“...Umum Müdürlüğün idare ve temsil ettiği vakıflarda bir kül halinde hükmi şahsiyet sayılır.”

Kanun’da yer alan düzenlemeye göre, her bir mazbut vakfın tüzel kişiliğinin olmadığı vakıfların toplu bir şekilde tüzel kişiliğe sahip olduğu kabul edilmişti. Ancak 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nda vakıfların özel hukuk tüzel kişiliğini haiz olduğuna ilişkin düzenleme yapılarak her bir mazbut vakfın ayrı bir tüzel kişiliğinin var olduğu kabul edilmiştir.

¹⁵ Mülhak vakıf hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÇINAR, S.830; ULUÇ, S.902; SÜEREN, s.90; ÖZKAYA, s.174; KORKUSUZ/ERGÜN, s.88; DURAL/ÖĞÜZ, s.350-351.

¹⁶ BERKİ, Ali Himmet: Vakıflar, Nur Matbaası, Ankara 1950, s.58; KARİNÂBİZÂDE/SUNGURBEY, s.8; ÖZKAYA, s.174. Ayrıntılı bilgi için bkz. HATEMİ, s.172 vd.

¹⁷ ÇINAR, Ömer: “Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerindeki Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz’a Armağan, 22(3), 2016, s.830.

Vakıflar Yönetmeliği 24. maddesine göre:

III. GALLE FAZLASI ALACAĞI

A. Genel Olarak

Kelime anlamı olarak hâsılat, îrâd, vâridât, kazanç, gelir, menfaat anlamlarına gelen galle fazlası, mazbut ve mülhak vakıflarda vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerinin ifasından sonra kalan miktarı ifade etmektedir¹⁸.

743 sayılı Medenî Kanun'un kabulünden sonra gerek 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu gerekse 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile mazbut ya da mülhak vakıf olarak kurulan zürri vakıfların malvarlığı üzerindeki hak sahipliği belirli koşullara bağlı olarak muhafaza edilmiştir¹⁹.

Galle fazlasının ne surette talep edileceği ve dağıtılacağı Vakıflar Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelere göre kişinin galle fazlası alabilmesi için ilk koşul, galle fazlası almaya hak kazandığını gösterir bir mahkeme kararına sahip olmasıdır. Ancak kişinin böyle bir mahkeme kararı alabilmesi için de vakfiyede²⁰ galle fazlası şartının bulunması ve vakfedenin soyundan geldiğinin ispatlanması gerekmektedir.

Kişinin galle fazlası alabilmesinin ikinci koşulu ise, Kanun gereğince birtakım giderler düşüldükten sonra galle fazlası olarak ödenecek miktarın kalmış olmasıdır.

B. Galle Fazlası Alacağının Hukukî Niteliği

Mazbut ve mülhak vakıfların gelirinden yararlanacak kişiler gerek 2762 sayılı mülga Kanun gerek 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Yönetmelik'te intifa hakkı sahibi olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu vakıfların gelirinden yararlanacak olan kişiler her ne kadar intifa hakkı sahibi olarak nitelendirilmiş olsa da burada teknik anlamda intifa hakkından bahsetmek mümkün değildir. Hak sahibi, vakfın gelir fazlası üzerinde ancak belirli bir tutarda alacak hakkı kazanmaktadır. Söz konusu hak, sahibine vakfın mallarını bizzat kullanma ve yararlanma yetkisi verebilecek nitelikte olmadığı gibi üçüncü kişilere devredilebilecek nitelikte de değildir²¹.

2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nun 39. maddesine göre:

“Bu kanunun birinci maddesinde Umum Müdürlük tarafından idare edileceği gösterilen ve bu kanunun neşri tarihine kadar mazbutiyet altına alınmış olan vakıfların mazbutiyetleri kaldırılmaz. On seneden beri mütevelliliği kimseye tevcih edilmemiş olan vakıflarda artık tevcih yapılmaz. Ancak alacaklıların vakfiyeye göre intifa hakları mahfuzdur.”

Söz konusu düzenleme ile Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce mazbut hâle gelmiş vakıflar ve on yıldan beri yöneticisi bulunmayan vakıflara yönetici tayin edilmeyeceği belirtilerek ilgililerin vakfiyeye göre intifa hakları ise saklı tutulmuştur²².

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine göre, on yıl süre ile yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıflar mahkeme kararıyla genel müdürlük tarafından yönetilir ve temsil edilir. Yine aynı hükümde söz konusu Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan

“Yönetici olarak atanacak kişide aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,
- b) En az ilköğretim mezunu olmak,
- c) Kanunun 9. Maddesinde belirtilen suçlardan birinden mâhkum olmamak.

¹⁸ Galle hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. KARİNÂBİZÂDE/SUNGURBEY, s.2; YENER, M. Serhat: Uygulamada Açıklamalı Örnek Kararlı Eski Vakıf Davalarına Giriş Vakfiyeden Doğan Evladiye, Galle, Tevliyet, Ücret ve Sıla Davaları, Kartal Yayınevi, Ankara 2004, s.39; ŞENER, s.42; EM, s.600.

¹⁹ ÇINAR, 831; ALLAHVERDİ, Reyhan Şahin: “Zürri Vakıfların İdaresinde Yaşanan Sorunlar”, The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 43, Spring I 2016, s.321; Hatemi'ye göre, kanun koyucu yanlış bir tutum izlemiştir. Yazara göre, söz konusu vakıflar dürüstlük kuralına uygun olarak tespit edilmiş bir bedel karşılığında tasfiye edilip kamulaştırılmalıydı. Zira mevcut düzenlemeler kamu tüzel kişilik ve makamlarına gereksiz bir iş hacmi yüklemiştir. Bunun sakıncalarını önlemek üzere vakfedenin soyunun elde edeceği gelir sınırlanmak suretiyle üstü kamuya aktarılmaya çalışılmış olsa da tüzük kuralları ile alınan tedbirler yeterli olmamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. HATEMİ, s.434 vd. Ayrıca yazarmın bu görüşünün 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na eklenen geçici 6. maddede ile getirilen intifa koşulu hayır koşulundan daha fazla olan mülhak vakıfların aile vakfına dönüştürülmesine ilişkin düzenleme ile kanun koyucu tarafından da kabul edildiği söylenebilir.

²⁰ Bir vakfın malvarlığı, yönetimi, amacı, söz konusu vakıftan kimlerin yararlanacağı vakfiyede belirtilir. Vakfiye hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. CİN, Halil: “Osmanlı Devletinde Vakıf Hukuku”, in Erson, Burhan (Yayın Koordinatörü), Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu (15-17 Aralık 2023), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2004, s.63; ÖZKAYA, s.218; EM, s.8; SÜEREN, s.82; ULUÇ, S.43.

²¹ ÇINAR, s.831-832; HATEMİ, s.430. Yargıtay HGK., 23.05.2001, E.2001/13-396, K.2001/440; “...Yerel Mahkeme ve Özel Daire arasındaki uyumsuzluk, vakıf evlatlarının intifa haklarının hukuksal niteliği ve kapsamı; bu hakkın taşınmazları bizzat ya da başkalarına kiralama yoluyla kullanma olanağı verip vermeyeceği, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün davacılar ile yaptığı kira sözleşmesinin geçerli bulunup bulunmadığı noktalarında toplanmaktadır. Öncelikle belirtilmelidir ki, Yargıtay 1, 6 ve 18. Hukuk Daireleri'nin istikrar kazanmış kararlarında kabul edildiği üzere, vakıf evlatlarının intifa hakları, Medeni Kanun'un 717 ve ardından gelen maddelerinde düzenlenmiş olan “mülkiyetin gayri aynı haklar” anlamındaki intifa hakkıyla tam olarak örtüşen; hukuksal yapısı itibarıyla onunla tamamen aynı nitelikte bir hak değildir. Vakıfnamede sükna hakkından söz edilmediği sürece, vakıf evlatlarının intifa hakları, taşınmazları kullanma hakkını içermez; sadece 2762 Sayılı Vakıflar Kanunu ile Tüzük hükümleri çerçevesinde, vakıf gelirlerinden pay isteyebilme olanağı verir. O hâlde uyumsuzluk, davacıların Vakıflar Genel Müdürlüğü ile akdettikleri kira sözleşmesinin geçerli bulunduğu olgusuna dayalı olarak, bu hukuksal temel üzerinde değerlendirilip, çözümlenmelidir. Bu durumda ise, davacıların geçerli bir sözleşmeyle kiraladıkları dava konusu taşınmazları, davalının engellemesi nedeniyle kullanamamalarından doğan zararların tazminini, ister vakif evladı, ister ondan kiralararak kullanan durumunda bulunsun, davalıdan isteyebilecekleri kabul edilmelidir. Mahkemenin bu gerekçelere dayalı direnme kararı yerindedir. Ne var ki mahkemeye hüküm altına alınan tazminatın tür ve miktarı ile hesaplama yöntemi yönünden Özel Dairece bir inceleme yapılmadığından, bu yönler incelenmek üzere, dosya özel dairesine gönderilmelidir.”, www.kazanci.com.tr (Erişim: 05.12.2022).

²² 2762 sayılı Vakıflar Kanunu döneminde Vakıflarda İntifa Haklarının Ne Suretle Tesbit ve İta Edileceği Hakkında 17.07.1936 Tarihli Vakıflar Nizamnamesine Ek Nizamname yürürlüğe konulmuş ve intifa hakkının kimlere ve ne surette ödeneceği bu Tüzük ile belirtilmiştir. Söz konusu Tüzük 2009/15228 ve 2009/15229 K. sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükten kaldırılmıştır.

vakıflar ve bu Kanun ile mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılması yasaklanmıştır. 2762 sayılı Kanun'da olduğu gibi 5737 sayılı Kanun'da da ilgililerin vakfiye şartlarına göre intifa haklarının saklı olduğu düzenlenmiştir.

C. Galleye Müstehik Vakıf Evladı Olduğunun Tespiti Davası

1. Genel Olarak

Daha önce de ifade edildiği üzere, Vakıflar Yönetmeliği'ne göre kişi, galle fazlası alabilmesi için öncelikle galle fazlası almaya hak kazandığını gösterir mahkeme kararına sahip olmalıdır²³. Kişinin böyle bir mahkeme kararı alabilmesi için vakfiyede galle fazlası şartının bulunması gerektiği gibi, vakfedenin soyundan gelindiğinin de ispatlanması gerekmektedir²⁴. Ayrıca Vakıflar Yönetmeliği'nde bir de vakfiyede batın tertibi ya da bunun gibi herhangi bir şartın mevcut olması durumunda, bu şartın da mahkeme kararı ile ispat edilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Doktrin ve uygulamada mazbut ve mülhak vakıflarda galle fazlası alacağını elde etmek için açılan davalar, vakıf evlâdiyetinin tespiti ya da galleye müstehik vakıf evladı olduğunun tespiti davası olarak adlandırılmaktadır²⁵.

2. Davanın Tarafları, Konusu ve Niteliği

Vakfın geliri (galle) üzerinde hak sahibi olduğunun tespitine ilişkin dava, vakfeden ile soybağı olan ya da soybağı olmasa dahi galleden kendisine pay özümlenen kişiler, başka bir ifade ile galleden yararlanma hakkı olan kişiler tarafından açılabilir²⁶. İlgili kişi, dava açabilmek için fiil ehliyetine sahip olmalıdır. Sınırlı ehliyetliler için ise yasal temsilcilerinin onayı gerekmektedir.

Mazbut vakıflarda söz konusu davanın davalı tarafı Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür²⁷. Mülhak vakıflarda ise kanundan kaynaklanan zorunlu dava arkadaşlığı sonucu vakıf yönetimi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü davalı konumundadır²⁸.

Davanın konusu, davacının talebine göre farklılık arz etmektedir. Zira eğer davacı, sadece vakıf evlâdı olduğunun tespitine ilişkin bir talepte bulunmuş ise davanın konusunu davacının vakfedenin evlâdı, akrabası ya da vakfiyede belirtilen ilgililerden olup olmadığının tespiti oluşturur. Ancak vakıf senesinde galle fazlasının dağıtılmasının öngörülmesi durumunda, davacının vakıf evlâdı ya da ilgilisi olduğunun tespiti ile birlikte galleye müstehik olduğunun tespitini de istemesi mümkündür. Bu durumda davanın konusu davacının vakıf evlâdı ya da ilgilisi ve galleye müstehik olup olmadığının tespiti oluşturur. Davacı, yalnızca galle üzerinde hak sahipliğinin tespiti talebinde bulunmuş ise, söz konusu tespit talebinin vakıf evlâdı olduğunun tespiti talebini de içerdiği kabul edilmelidir. Bu durumda davacının galle üzerindeki hak sahipliğine ilişkin talebi vakfiyedeki koşullar oluşmadığından dolayı reddedilse dahi mahkemece vakıf evlâdı olduğunun tespitine karar verilebilir²⁹.

Vakıflar Yönetmeliği 53. maddesi:

“Vakıf evlatları veya ilgilileri dilekçe ile vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla;... Başvuru yaparlar.”

Söz konusu düzenlemeye göre galleden yararlanmak isteyen kişinin yalnızca vakıf evlâdı ya da ilgilisi

²³ Galleye müstehik vakıf evladı olduğunun tespiti davasında görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Mülhak vakıflarda yetkili mahkeme vakfın bulunduğu yer mahkemesidir. Mazbut vakıflarda yetkili mahkeme ise vakıf, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetildiğinden, Ankara mahkemeleridir. Ancak mazbut vakfın bulunduğu yerin bağlı olduğu Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne de Vakıflar Genel Müdürlüğü adına husumet yönelmek mümkün olduğundan, mazbut vakıflar açısından ilgili bölge müdürlüğünün bulunduğu yerde de dava açılabilirliğini kabul etmek gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. YENER, M. Serhat/ USLU, Kazım: Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar, I. Baskı, Statü Yayıncılık, Ankara 2013, s.53-57; USLU, s.35; EM, s.516,523.

²⁴ Vakıflar Yönetmeliği'nin 53. maddesinde vakıf evladı ya da ilgilisi olduğunu kesinleşmiş mahkeme kararı ile ispat edenlerin, vakfiye şartı gereği galle fazlası almaya hak kazanan çocuklarından ayrıca mahkeme kararı istenmeyeceği, vukuatlı nüfus kaydı esas alınarak işlem yapılacağı düzenlenmiştir. Ancak söz konusu hüküm Vakıflar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG: 19/01/2013, 28533) m. 4 ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu düzenleme kapsamında kişinin üstsoyunun vakıf evladı olduğuna dair mahkeme kararının bulunması doğrudan galle fazlası almaya hak kazanması için yeterli değildir. Bu durumda olan bir kişinin dahi yeniden mahkemeye başvurarak vakıf evladı olduğunu ispatlaması gerekmektedir.

²⁵ Bu dava için “evlâdiye davası” ifadesi de kullanılmaktadır. Bkz. ALLAHVERDİ, s.321; AKİPEK, ALTAŞ, s.149-150; ULUÇ, s.56.

²⁶ ÇINAR, s.835; AKİPEK/ ALTAŞ, s.149. Vakfın geliri üzerinde hak sahibi olduğunu tespit ettirmek amacıyla açılan davada ilk derece mahkemesi kararını verdikten ancak henüz hüküm kesinleşmeden önce davacının ölmesi durumunda, söz konusu hak ilk derece mahkemesinin kararı ile kazanıldığından kararın kesinleşmesi sürecinde mirasçılar davaya devam ederek, ilk derece mahkemesinin karar tarihi itibarıyla hesaplanacak olan galle terekeye dahil olmasını sağlayabilirler. Ancak henüz ilk derece mahkemesi karar vermeden önce yargılama devam ederken davacının ölmesi durumunda mirasçıların davaya devam edip edemeyeceği konusunda doktrinle farklı görüşler vardır. Dava açılması ile henüz bir hak sahipliği söz konusu olmayacağından mirasçıların davaya devam edemeyeceği kanaatinde olan yazarlar olduğu gibi, davacının dava sırasında ölmesi hâlinde davadaki talep tarihi itibarıyla sınırlı olmak üzere ödenecek galle fazlasının terekeye dahil olacağını kabul eden yazarlar da vardır. Bkz. ÇINAR, s.832.

²⁷ Zira mazbut vakıflar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilip temsil edilir (5737 sayılı Vakıflar Kanunu m.6). Mazbut vakıflar, mülhak vakıfların aksine (Mülhak vakıfların hepsinin bağımsız tüzel kişilikleri tanınmıştır.) Vakıflar Genel Müdürlüğü tüzel kişiliği altında toplanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. ULUÇ, s.901,902; ÖZKAYA, s.171; İŞERİ, s.250; ÖZTÜRK, s.117,118.

²⁸ ÇINAR, s.835-836. Vakıflar Kanunu m.76: “Mülhak vakıflarda vakıf yönetimine, mülkiyet ve intifa hakkı iddiasına ait davalarda vakıf yönetimi ile Genel Müdürlük birlikte hasım gösterilir.”

Galleye müstehik vakıf evladı olduğunun tespiti davasında taraflar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÇINAR, s.835-836; EM, s.527; USLU, Kazım: Kısa Açıklama ve Özet Yargı Kararları İle Birlikte Eski ve Yeni Vakıflar Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s.35.

²⁹ ÇINAR, s.836.

olduğunun tespiti yeterli olmayıp aynı zamanda galle fazlası almaya hak kazandığının da mahkeme kararı ile belirlenmesi gereklidir. Dolayısıyla davacının yalnızca vakıf evlâdı olduğunun tespiti amacıyla açtığı dava sonucunda elde edilecek hüküm davacıya manevî tatmin ya da galle dışında vakfiyede belirtilen diğer hakları elde etme imkânı sağlar. Ancak davacının söz konusu karar ile vakfın geliri üzerinde hak sahipliği talep edebilmesi mümkün olmaz³⁰.

Galleye müstehik vakıf evlâdı olduğunun ya da yalnızca vakıf evlâdı olduğunun tespiti için açılacak dava bir tespit davası niteliğindedir³¹. Söz konusu davada mahkeme tarafından davacının vakfedenin evlâdı, akrabası ya da vakfiyede belirtilen ilgili kişilerden olup olmadığı tespit edilecektir. Bunun yanı sıra davacı tarafından galleye müstehik olduğunun da tespiti isteniyorsa, vakıf senedine göre galle fazlasının dağıtılmasının gerekip gerekmediğinin ve yine dağıtılması gerekiyorsa davacının galleden pay sahibi alabileceği nitelikte kişilerden olup olmadığına da tespit edilmesi gerekir³².

3. Delillerin Değerlendirilmesi ve Vakfiyenin Yorumlanması

Vakıf evlâdı ya da galle üzerinde hak sahibi olduğunun tespiti davasında vakfiyenin, vakfedenle davacının ilişkisini gösteren nüfus kayıtları ve veraset ilamının incelenerek değerlendirilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira söz konusu davalarda davacının vakfedenle soybağı ilişkisinin ve vakfiyenin içeriğinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır³³.

Vakıf evlâdı ya da galle üzerinde hak sahibi olduğunun tespiti davalarında yalnızca davalı ile vakfeden arasında kan bağı bulunması yeterli değildir. Bunun yanı sıra vakfiyede belirtilen diğer koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğinin de tespit edilmesi gerekmektedir³⁴.

Davacının hisimlerinin galleden pay almış olması onun da vakfiyeye göre hak sahibi olduğunun kabulü sonucunu doğurmaz. Davacının vakfiyeye göre kendisinin de hak sahibi olduğunu ispat etmesi gerektiğinden aynı derecede olan vakıf evlatlarından hepsinin ayrı ayrı tespit davası açması gerekir.

Zürrî vakıf kurmak suretiyle soyundan gelenleri vakfın gelirinden yararlandırmayı şart koşan vâkıf, vakıf senedinde vakıftan yararlanacak kişiler ile bu kişilerin vakıf gelirleri ve mallarından ne şekilde yararlanacaklarını ayrıntılı biçimde düzenler³⁵. Galle üzerinde ne surette tasarrufta bulunulacağını ve galleden kimlere ne oranda pay verileceğinin belirlenebilmesi için vâkıfın yapmış olduğu bu düzenlemeler kapsamında vakfiyede kullanılan bazı kavram ve koşulların yorumlanması gerekir. Bu kapsamda vakfiyelerde kullanılan bazı kavram ve ifadelerin anlamlarını incelemekte fayda vardır³⁶.

“Veled” çocuk anlamına gelmektedir. Vâkıf, veled kelimesini bir kez kullanmış ise galle fazlasının çocuklarına, onların ölümü ile de fakirlere kalmasını arzu ettiği kabul edilir. Buna göre, galle fazlası birinci batındaki kız ve erkek çocuklarına, çocuğu bir tane ise tamamı ona kalacaktır. Ölen çocuğuna isabet eden galle fazlası diğer çocuklara geçmeyecektir. Ayrıca galle fazlasının torunlara yani ikinci batındaki mirasçılara geçmesi de söz konusu olmayacaktır. Galle fazlası çocukların ölümü hâlinde ise fakirlere kalacaktır.

Vakfetme sırasında erkek ve kız çocuğu olmayan vâkıf, vakfiye’de “veledime kalsın” koşulunu getirmiş ise galle fazlasının erkek ve kız ayrımı yapılmaksızın eşit olarak torunlarına kalacağı kabul edilir. Ancak daha sonra vâkıfın çocuğu dünyaya gelirse o andan itibaren torunlar galle fazlasından yararlanamayacak ve galle fazlasının tamamı çocuğa ait olacaktır. Vâkıf, veled kelimesini iki kez kullanmış ise, birinci ve ikinci batında olan erkek ve kız çocukları ile erkek ve kız torunları galle fazlasından yararlanacak ancak daha sonraki batında yer alanlar yararlanamayacak ve galle fazlası fakirlere kalacaktır. Veled kelimesinin üç kez kullanılması durumunda ise bütün batınlar galle fazlasından yararlanacaktır.

³⁰ ÇINAR, s.836.

³¹ Bir hukuki ilişkinin varlığının veya yokluğunun belirlenmesine ilişkin davalar tespit davası olarak adlandırılır. Ayrıntılı bilgi için bkz. KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016, s.204; PEKCANİTEZ, Hakan: Medeni Usul Hukuku Cilt II, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.972.

³² ÇINAR, s.836.

³³ Kişinin galle fazlası almaya hak kazanması için gereken şartlar kural olarak vakfiyenin içeriğinden anlaşılır. Bu kapsamda vakfiyede yer alan ifadelerin ne anlama geldiğinin tam ve doğru bir şekilde tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. ÇINAR, s.837 ; ÖZKAYA, s.164. Belirtmek gerekir ki, vakfiyede yer alan ifadeler, birer karine niteliğindedir. Dolayısıyla mutlak hüküm olarak görülebilmeleri mümkün değildir. Vâkıfın gerçek iradesine ulaşma amacı kapsamında vakfiye bütüncül olarak yorumlanmalı ve teamül de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin; vakfiye ile defterhane kaydı arasında çelişki olması durumunda teamüle göre hareket edileceği kabul edilir. BERKİ, s.46.

Vakfiyede yer alan ifadelerin mutlak hüküm olarak görülmesinin mümkün olmadığına örnek olarak Anayasa Mahkemesinin 2018/14186 başvuru numaralı (Ayşe Tezel ve Diğerleri) bireysel başvuruda vermiş olduğu karar gösterilebilir. Bireysel başvurunun konusu mazbut vakfın galle fazlasından vakfedenin kadın alt soylarının yararlanamaması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında Anayasanın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasanın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine, vakfedenin iradesinin değil Anayasanın eşitlik hükümlerinin önceleneceği gerekçesiyle, oy çokluğu ile karar vermiştir. (Anayasa Mahkemesi, 20.10.2022, RG: 28/12/2022; 32057: ... Başvuru, Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir).

³⁴ Kişinin vakfiyede yer alan şartları taşımaması durumunda galle alacağına ilişkin talebi reddedilir. Yargıtay 18. HD, 10.06.2010, E.2010/5391, K.2010/8762, Yargıtay 18. HD, 11.03.2010, E.2010/2066, K.2010/3652, www.kazanci.com.tr (Erişim: 11.12.2022).

³⁵ AKİPEK/ALTAŞ, s.148.

³⁶ Ayrıntılı bilgi için Bkz. BERKİ, Ali Himmet: Vakıflar, Cihan Kitaphanesi, İstanbul 1940, s.85 vd.; ÖZKAYA, s.164-167; ÇINAR, s.840,841; YENER, s.41; KARİNÂBİZÂDE/SUNGURBEY, s.53 vd.; AKİPEK/ALTAŞ; s.148-149; ULUÇ, s.50 vd.; İŞERİ, s.207-208.

Vâkif, evlat kelimesini bir kez kullanmış ise, galle fazlası sadece erkek ve kız çocuklarına, onların ölümü hâlinde ise fakirlere kalacaktır. Evlat kelimesinin iki kez kullanılması durumunda ise bütün batınlar galle fazlasından faydalanacaktır.

Vakfiyede sıralamaya ilişkin bir koşul bulunuyor ise buna riayet edilmesi gerekmektedir. Örneğin vâkif, “batnen ba’de batın” şeklinde bir koşul öngörmüş ise söz konusu koşul, bir önceki batında bir evlat var ise bir sonraki batındaki evlatlar galle fazlasından pay alamazlar anlamına geldiğinden buna göre dağıtım yapılacaktır³⁷. Vâkif, galle fazlasından yararlanacak kişileri ismen zikretmiş ise bunlar dışındaki kişiler galle fazlasından yararlanamayacağı gibi bunların ölümü hâlinde galle fazlası fakirlere kalacaktır. Bunun gibi vâkif, galle fazlasından yararlanacak kişilere ilişkin belirli koşullar öngörmüş ise ancak bu koşulları sağlayanlar yararlanabilecektir. Velet ve evlat kelimeleri vakfın yapıldığı sırada mevcut ve sonrasında doğmuş olanları kapsamaktadır, öncesinde ölmüş olanlar bu kapsama dahil değildir³⁸.

Vâkif, galle fazlasından yararlanacak kişilerin söz konusu alacaktan ne şekilde ve hangi oranda yararlanacağına ilişkin de düzenleme yapabilir. Ancak böyle bir düzenleme yapılmamış ise galle fazlası üzerinde hak sahibi olan kişilerin eşit paya sahip olduğu kabul edilir³⁹.

4. Mahkeme Tarafından Verilen Hükümün Niteliği ve Etkisi

Vakif evladı ya da galle fazlası üzerinde hak sahibi olduğunun tespiti davasında verilen hüküm bir tespit hükmü niteliğindedir⁴⁰. Mahkemece verilen hüküm kesinleştikten sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne başvurularak diğer koşulların da yerine getirilmesi hâlinde genel müdürlük tarafından belirlenen tutarın davacıya ödenecek olması bir tespit hükmü niteliğinde olan kararın eda hükmü ile aynı sonucu doğurmasına yol açmaktadır⁴¹.

Her ilgilinin ayrı bir dava açması ve hak sahipliğini tespit ettirmesi gerektiğinden vakif evladı ya da galle üzerinde hak sahibi olduğunun tespiti davasının reddi ya da kabulü aynı koşulları sağlayan üçüncü kişiler açısından bir etki doğurmaz⁴².

D. Başvuru Yapılması, Galle Fazlasının Hesaplanması ve Hak Sahibine Ödenmesi

Vakif evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını mahkeme kararıyla tespit ettiren vakif evlatları veya ilgilileri mülhak vakıflarda vakif yöneticisine; vakfiyesinde galle fazlası ödenmesine ilişkin şart bulunan mazbut vakıflarda ilgili bölge müdürlüğüne, genel müdürlükçe temsilen yönetilen mülhak vakıflarda ise bölge müdürlüğüne başvuru yapar.

Vakıflar Yönetmeliği’ne göre galle fazlası almaya hak kazanan vakif evladı veya ilgisine ödenecek galle fazlası miktarı o yıla ait tüm gelirden %15 ihtiyat akçesi, hayır şartı giderleri, yönetim ve temsil payı, tevliyet ücreti ve vakif için yapılan giderler düşülerek belirlenir. Bunun yanı sıra vakfın onarıma ihtiyacı olan taşınmazı varsa, o yıl için gerçekleşen gayri safi gelirinden yönetim ve temsil payı veya tevliyet ücreti ile kanuni giderler ayrıldıktan sonra kalan miktar onarıma ayrılır (Vakıflar Yönetmeliği m.54).

Vakıflar Yönetmeliği’nin 55. maddesine göre:

“Vakif evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarih ilk derece mahkemesi karar tarihi olup, galle fazlasına ilişkin ödeme mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılır. Galle fazlası, mazbut vakıflarda genel müdürlük onayından, mülhak vakıflarda ise kesin hesabın tasdikinden sonra 15 gün içerisinde yıllık olarak ödenir.

İntifa hakkı ödemeleri yapıldıktan sonra ilk defa başvuranlara o yıl ödeme yapılmaz. Ancak hak kazandığı yılın veya yılların evlat hissesi, mahkeme kararının kesinleşmesini müteakip ödenir.”

Vakıflar Yönetmeliğinin 56/1. maddesine göre:

“Galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakif yöneticiliğine tebliğ edilmesi durumunda galle fazlası ilgililere ödeninceye kadar karar tarihinden itibaren emanet hesaplarda izlenir. Vakfın yıllık gayri safi gelirinden kesilen ihtiyat akçesi ise vakfa ait ayrı bir hesapta izlenir”.

³⁷ Yargıtay 8. HD, 05.07.2018, E.2017/7617, K.2018/14992 “...Dava dilekçesinde, davacı...’nmülhak...Vakfi’nin tevliyete ehil ve galle fazlasına müstehak vakif evladı olduğunun tespiti istenmiş; mahkemece, davanın kabulüne dair verilen karar davalı Vakıflar Genel Müdürlüğü vekili tarafından temyiz edilmiştir...Bir vakıftan galle fazlasının alınabilmesi için öncelikle vakfeden ile soybağının ispatlanması, sonra da vakfiyede öngörülen şartların gerçekleşmesi gerekir.

Dava konusu vakfa ait...1152 H (25 Ağustos 1739 M.) tarihli vakfiyede, “...mesarif-ı muayyeneden fazlasına ve evlad ve evladımın batenba’debatnin ve fer’angıbbe aslin ile’linkiraz...seviyyeiktisam eyleyeler...” şeklinde düzenlenerek galle fazlası, kız erkek ayrımı yapılmadan batın şartı (ön kuşakta sağ vakif evladı varsa sonraki kuşakta bulunan evladın hak sahibi olmaması kuralı) ile evlada bırakıldığı buna göre davacı...’nın annesi vakif evladı İfakat Ayfer’in yaşadığı ve ön batında yer aldığı dikkate alınarak, davacının galle fazlasına müstehak vakif evladı olduğu isteminin reddi yerine yazılı olduğu üzere kabulüne karar verilmesi doğru görülmüştür...” www.kazanci.com.tr. (Erişim: 07.12.2022).

Yargıtay 6. HD., 04.11.1975, E.1975/6309, K.1975/6738, www.kazanci.com.tr (Erişim: 07.12.2022). Ayrıca bkz. DALAMANLI, Lütfü: Eski-Yeni Vakıf Davaları, Seçkin Kitabevi, Ankara 1986, s.189.

³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. AKGÜNDÜZ, s.204; HATEMİ, s.418; ÖZKAYA, s.164; ŞENER, s.42.

³⁹ AKİPEK/ALTAŞ, s.148.

⁴⁰ ÇINAR, S.836,841; AKİPEK/ALTAŞ, s.149-150; YENER, s.34; EM, s.646; Tespit davası sonucunda mahkemece verilen hükmün niteliği ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANİTEZ, s.983; KURU, s.208.

⁴¹ ÇINAR, s.842.

⁴² ÇINAR, s.842. Aksi görüş için bkz. AKİPEK/ALTAŞ, s.150.

Zira vakif evladı ya da ilgilisi olduğunu kesinleşmiş mahkeme kararı ile ispat edenlerin vakfiye şartı gereği galle fazlası almaya hak kazanan çocuklarından dahi ayrıca mahkeme kararı isteniyor olması da bu durumun evleviyetle kabul edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

E. Galle Alacağıın Talep Edilememesi

6111 sayılı Kanun⁴³'ün 208. maddesi ile 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine intifa haklarına ilişkin talepler hususunda süreye ilişkin bir hüküm eklenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre:

“İntifa haklarına ilişkin talepler galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşer.”

Yine 6111 sayılı Kanun'un 209. maddesi ile Vakıflar Kanunu'na geçici 10. madde eklenmiştir. Buna göre:

“Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 7 nci maddesine eklenen hükümler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış ve halen devam eden intifa haklarının ödenmesi, malvarlığı ve gelirlerinin tespitine ilişkin davalarda da uygulanır.”⁴⁴

Vakıflar Yönetmeliği'nin 56. maddesine göre:

“Galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakıf yöneticiliğine tebliğ edilmesi halinde, galle fazlası karar tarihinden itibaren ilgililerine ödeninceye kadar emanet hesaplarda izlenir.”

Vakıflar Yönetmeliği'nde emanet hesabına alınan galle fazlasının hangi süre içerisinde talep edilebileceğine ilişkin olarak da bir düzenleme yapılmıştır. Vakıflar Yönetmeliği'nin 57. maddesine göre: “Emanet hesabına alınan galle fazlaları, alacağın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içinde talep edilmemesi halinde vakfının hesabına gelir kaydedilir.”

Kanun'da intifa hakkına ilişkin talepler hususunda düzenlenmiş olan sürenin hak düşürücü süre mi yoksa zamanaşımı süresi mi olduğu konusunda bir netlik söz konusu değildir⁴⁵. Hükümde galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren intifa hakkına ilişkin taleplerin beş yıllık süre geçtikten sonra düşeceği başka bir ifade ile süre geçtikten sonra artık vakıftan galle alacağı talep edilemeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla söz konusu süre, geçtikten sonra vakfın galle üzerindeki hak sahipliğini sona erdirdiğinden hak düşürücü süre olarak nitelendirilebilir⁴⁶. Hak düşürücü süre olarak söz konusu beş yıllık sürenin durması ya da kesilmesi mümkün değildir⁴⁷.

Kanun'da beş yıllık sürenin mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmiştir. Yönetmelik'te ise mahkeme kararının ilgili bölge müdürlüğü ya da vakıf yöneticiliğine tebliğ edildiği tarihten itibaren emanet hesabına alınacağı ve emanet hesabına alınan galle fazlasının alacağın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içerisinde talep edilmemesi durumunda söz konusu hakkın düşeceği düzenlenmiştir. Yönetmelik'te yer alan hükmün lafzından hareket edildiğinde beş yıllık sürenin başlangıcı olarak kararın tebliğ tarihi başka bir ifade ile kesinleşmesinden önceki bir tarih kabul edildiği dolayısıyla bu hususta Kanun ile çeliştiği sonucuna varılmaktadır. Ancak yönetmelikler kanunlara aykırı olamayacağından Kanun hükmü öncelikli olarak uygulanmalı ve beş yıllık sürenin başlangıcı olarak hükmün kesinleştiği tarih esas alınmalıdır⁴⁸.

Mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl içerisinde ilgili bölge müdürlüğü ya da vakıf yönetimine ilgili kişi tarafından başvuru yapılmaması durumunda söz konusu galle fazlası üzerindeki hak sahipliği hakkının düşeceği muhakkaktır⁴⁹. Ancak ilgili, mahkeme kararı ile birlikte beş yıllık süre içerisinde

⁴³ Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RG: 25.02.2011; 27857.

⁴⁴ Söz konusu düzenleme ile beş yıllık hak düşürücü sürenin geçici 10. Madde hükmünün yürürlük tarihinden (25.02.2011) önce açılmış olan davalarda da uygulanacağı kabul edilmiştir. Bunun üzerine 6111 sayılı Kanun'un 208 ve 209. maddelerinin Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline yönelik dava açılmıştır. (Anayasa Mahkemesi, 09.05.2013, E.2011/42, K.2013/60 RG: 25.07.2014, 29071) Anayasa Mahkemesi söz konusu sürenin vakıfların amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirebilmesinin önünü açmak ve uzun yıllar dava tehdidi altında kalınmasını önlemek amacıyla öngörüldüğünü belirterek, kanun koyucunun hak kazanılmış olan galle fazlasının talebi için bir süre sınırı öngörmesinde kamu yararı olduğunu dile getirmiştir. Ve bu kapsamda 6111 sayılı Kanun'un m. 208 hükmü ile 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine eklenen dördüncü fıkra hükmünün iptali isteminin reddine karar vermiştir. Yine aynı davada Geçici 10. maddenin iptaline yönelik talep de beş yıllık hak düşürücü sürenin geçici 10. maddenin yürürlüğü tarihinden önce açılmış ve devam eden davalarda uygulanmasında da kamu yararı olduğu ve söz konusu hükmün kanunların geriye yürümezliği ilkesi ile bağdaşmaması gibi bir durumunun bulunmaması gerekçeleriyle reddedilmiştir. Zira Anayasa Mahkemesine göre Geçici 10. madde henüz kesinleşmemiş uyuşmazlıklar üzerinde etki doğurduğundan kazanılmış bir haktan söz edilemeyecektir. Bu kapsamda söz konusu hükmün yürürlük tarihinden önce kesinleşmiş mahkeme kararlarına dayalı galle fazlası alacağı talebi hakkında beş yıllık hak düşürücü sürenin uygulanması söz konusu değildir. (“...Maddenin yürürlüğe girmesinden önce açılmış davalarda da uygulanacağı belirtilen düzenlemelerin, Kanun'un yürürlüğünden önce, vakıf evladı veya ilgilisi olan kişilerin auctıkları davalardaki ihtilaf konusuyla ilgili tamamlanmış ve hukuksal sonuçlar doğurmuş kararlara bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle kuralın söz konusu düzenlemelerin geriye yürütülmesi ve kazanılmış hakların ihlal edilmesi sonucunu doğurduğu da söylenemez.”).

⁴⁵ Zamanaşımı gerçek anlamda borcu sona erdiren bir sebep niteliğinde değildir. Zamanaşımı alacak hakkını zayıflatan bir etkiye sahip olduğundan alacağın varlığını değil, dava edilebilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Hak düşürücü süre ise, hakkı ortadan kaldırıcı etkiye sahiptir. Hak düşürücü süre sonuçlarını kendiliğinden meydana getirmektedir. Zamanaşımı sadece alacak haklarında söz konusu olurken hak düşürücü süre borç ilişkileriyle benzeri ilişkilerde, yenilik doğuran haklarda etkili olmaktadır. Kanunda düzenlenmiş bir sürenin niteliğini belirleme sorunu ile karşı karşıya kalınca süre koyan hükmün amacı ve kurumun niteliği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2022, s.1281-1283; OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2022, s.579-581.

⁴⁶ ÇINAR, s.845; Yargıtay HGK, 12.11.2014, E.2013/1095, K.2014/897, www.kazanci.com.tr (Erişim: 13.12.2022); Anayasa Mahkemesi, 06.07.2017, E.2011/42, K.2013/60, (RG: 25.07.2014, 29071).

⁴⁷ EREN, s.1283; OĞUZMAN/ÖZ, s.581.

⁴⁸ ÇINAR, s.845.

⁴⁹ Anayasa Mahkemesi, 06.07.2017, 2014/5871 sayılı Emine Görgülü Başvurusu (RG: 08.09.2017; 30174): “...Kanunda öngörülen 5 yıllık süre hak düşürücü süre olduğundan, galle almaya müstehak vakıf evlatlığının tespitine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren şayet 5 yıllık süre içerisinde İdareye hiçbir başvuru yapılmamışsa talep hakkı düşecektir.”

başvuru yapmış olmasına rağmen emanet hesaba alınan galle alacağını beş yıllık süre içerisinde talep etmemiş ise bu durumda nasıl bir sonuç ortaya çıkacağının incelenmesi gerekmektedir. Bu durumda hak sahibi tarafından talep edilmemiş olan beş yıllık alacak vakfın hesabına gelir olarak kaydedilecek ve artık hak sahibi, üzerinden beş yıl geçmiş olan alacakları talep edemeyecektir. Ancak üzerinden beş yıl geçmemiş galle alacakları hak sahibi tarafından talep edilebilecektir. Zira vakfedenin amacı ilgililerin galle üzerinde süresiz olarak hak sahibi olmasını sağlamaktır. Bu kapsamda mahkeme kararı ile birlikte beş yıl içerisinde başvurusunu yapmış ancak emanet hesaba alınan galle alacağını beş yıllık süre içerisinde talep etmemiş olan ilgilinin hakkının düştüğünü iddia etmek vakfedenin iradesine dolayısıyla da vakfın amacına aykırılık teşkil edecektir⁵⁰.

IV. SONUÇ

İnsan fitratında bulunan yardımseverlik, dayanışma ve fedakârlık gibi duygulardan beslenen vakıf, çok eski tarihlerden beri Türk toplumunda var olan bir kurumdur. Tarihin her döneminde özellikle İslâm devletleri ve Osmanlı Devleti'nde vakıflar toplum hayatında önemli bir yer edinmiştir. 743 sayılı Medenî Kanun'un kabulünden önce kişilerin vakıf kurmak suretiyle kendi soyundan gelen ya da üçüncü kişileri vakfın malvarlığı ya da geliri üzerinde hak sahibi kılabilmeleri mümkündür. Vakfedenin bu şekilde hak sahipliği yarattığı vakıflar zürri vakıf olarak adlandırılmakta ve bu vakıflar mazbut ya da mülhak vakıf olarak kurulabilmektedir.

2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'na göre mazbut vakıf 743 sayılı Medenî Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan ve yönetimi idare tarafından yürütülen veya yönetimi vakfedenin soyundan gelmeyen kişilere bırakılan vakıflar ile amacı sona eren ya da amacının gerçekleşme ihtimali kalmayan vakıflar olarak tanımlanmıştır.

5737 sayılı Kanun, ilga ettiği 2762 sayılı Kanun uyarınca mazbut vakıf olarak kabul edilen vakıfları aynen koruyarak on yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıfların da mahkeme kararıyla genel müdürlükçe yönetileceği ve temsil edileceğine ilişkin düzenleme yapmıştır. Bunun yanı sıra yine 5737 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflarla, bu Kanun'a göre mazbut vakıflar arasına alınan bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamayacağı düzenlenerek on yıl yönetici atanamayan mülhak vakıflar da mazbut vakıf sayılarak yönetimi tamamen Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bırakılmıştır.

Mülhak vakıf ise, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre 743 sayılı Medenî Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflardır. Kanuni tanımda her ne kadar yönetimin vakfedenin soyundan gelenlere şart edilmesi ifadesi kullanılmış olsa da mülhak vakıflar için önemli husus yönetimin vakfedenin soyundan gelenler tarafından yürütülmesi değil idarenin vakfiyede belirtilen yönetim şekline göre yürütülmesidir.

743 sayılı Medenî Kanun'un kabulünden sonra 2762 sayılı Vakıflar Kanunu ile mazbut ya da mülhak vakıf olarak kabul edilen zürri vakıfların malvarlığı üzerindeki hak sahipliği belirli koşullara bağlı olarak korunmuştur. Mazbut ve mülhak vakıfların gelirinden yararlanacak kişiler gerek 2762 sayılı mülga Kanun

⁵⁰ ÇINAR, s.846. Yargıtay HGK, 12.11.2014, E.2013/18-1095, K.2014/897; "...Davacılar vekili 14.08.2009 tarihli dava dilekçesinde; dava konusu M... İvaz Paşa Vakfı'nın kesinleşmiş mahkeme kararı ile galle fazlasını almaya hak kazanmış evlatları olduklarını, ancak davalı Vakıflar Genel Müdürlüğüne bu galle için eksik ödendiğini ileri sürerek 1995-2009 yılları için eksik ödenen galle için hakları için eksik ödenen galle ile ilgili hakları saklı tutularak şimdilik 3.000.000 TL nin yasal faiz ve masraflarla birlikte davalıdan tahsilini istemiş, mahkemece yapılan yargılama sonucunda davanın reddine karar verilmiştir.

Dosya içindeki bilgi ve belgelerin incelenmesinden; davacılar E. İ. İ. ve A. I. P'un Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 01.11.1994 gün ve 1994/509 E.-786 K. sayılı ilamı dava konusu M... İvaz Paşa Vakfı'nın galle fazlasına müstehak vakıf evladı olduklarına karar verildiği ve söz konusu kararın kesinleştiği, bu karar uyarınca davacılar Vakıflar Genel Müdürlüğüne 1995 yılından dava tarihine kadar değişik miktarlarda hesaplanan galle ödendiği anlaşılmaktadır...Mahkemece, tarafların göstereceği tüm kanıtlar toplandıktan sonra konusunda uzman bir bilirkişi heyetine inceleme yaptırılarak oluşacak sonuç doğrultusunda bir karar verilmesi gerekirken, davanın niteliği yanlış değerlendirilerek somut uyuşmazlıkta uygulama imkânı bulunmayan 6111 sayılı Kanunun 208. Ve 209. Maddeleri doğrultusunda değişiklik yapılan 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 7. maddesi gereğince davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir... Yukarıda da açıklandığı gibi davacıların taleplerinin galle almaya hak kazandıkları mahkeme kararının kesinleştiği 18.04.1995 tarihinden sonraki 1995-2009 yıllarında eksik ödenen galle ile ilgili olduğu, kararın kesinleşme tarihinden önceki dönemleri kapsamadığı anlaşıldığından; 6111 sayılı Kanunun 208. maddesi ile 5737 sayılı Kanunun 7. maddesine eklenen iki fıkranın da somut olayda uygulama imkânı bulunmamaktadır. Bu itibarla yukarıda açıklanan esaslar gözönünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir... .

Gereğinceyle bozulurken dosya yerine geri çevrilmeye yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnmiştir.

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

KARAR: ...Davacılar, eldeki davada intifa haklarından olan eksik ödenen galle fazlasını dava konusu ettiklerine göre, 6111 sayılı Kanun ile 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesine ek fıkralar getiren 208. maddenin, aynı Kanun'un 209. madde hükmü gözetilmek suretiyle yargılaması devam eden eldeki davaya uygulanacağı açıktır. ...

Yerel mahkeme kararında benimsendiği şekilde, vakıf evlatlığına ilişkin tüm taleplerin mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra 5 yıl geçmekle düştüğünün kabul edilmesi halinde, bu durum vakfın amacına ve vakıflar hukukunun ruhuna aykırı olarak vakıf evlatlarının vakfın gelir fazlasından yararlanmasını öngören vakfedenin iradesinin sınırlandırılması, hatta tamamen kaldırılması ve vakıf evlatlığının süreli hale getirilmesi sonucunu doğuracaktır. Zira süknâ, maaş, tahsisat, galle fazlası gibi hakları içeren intifa hakları, zaman içerisinde süregelen, devamlılığı olan bir takım gelirlere vakfedenin yararlanmasını arzuladığı vakıf evlatlarının, 5 yıl yararlanıp daha sonra yararlanamamasına neden olacak ve vakıf evlatlığı müessesesinin ve niteliği değiştirilmiş olacaktır. Başka bir deyişle yerel mahkeme gerekçesi benimsendiğinde eldeki davada olduğu gibi 1995 yılında galle almaya hak kazandıklarına dair kararı alan evlatlar, 2000 yılına kadarki vakıf fazlasını alabilecek, 2000 yılından sonrası için vakfın galle hesaplamasına esas olacak gelirden yararlanamayacaktır...Yasa metninde belirtildiği üzere galle fazlası alacağının hesaplanmasında vakfın, dava tarihinden geriye doğru 5 yıllık malvarlığı, gelir ve giderleri gözetilmelidir. Eldeki davada davacılar 1995 yılından dava tarihi olan 2009 yılına kadar eksik ödenen galle fazlasının hesaplanarak ödenmesini istemişler ve Özel Daire bozma ilamında da bu süre için hesaplama yapılması gerektiği bildirilmişse de, anılan yasa metni gözetilerek dava tarihi olan 14.08.2009 tarihinden geriye doğru vakfın son beş yıllık dönemini kapsayacak şekilde malvarlığı dikkate alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir...Açıklanan bu değişik gerekçe ile usul ve yasaya aykırı olan direnme kararı bozulmalıdır...” www.kazanci.com.tr. (Erişim: 09.12.2022).

gerek 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Yönetmelik'te intifa hakkı sahibi olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu vakıfların gelirinden yararlanacak olan kişiler her ne kadar intifa hakkı sahibi olarak nitelendirilmiş olsa da burada teknik anlamda intifa hakkından bahsetmek mümkün değildir.

Galle fazlasının ne şekilde dağıtılması gerektiği Vakıflar Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelere göre kişinin galle fazlası alabilmesi için ilk koşul, galle fazlası almaya hak kazandığını gösterir bir mahkeme kararına sahip olmasıdır. Ancak kişinin böyle bir mahkeme kararı alabilmesi için de vakfiyede galle fazlası şartının bulunması ve vakfedenin soyundan geldiğinin ispatlanması gerekmektedir. İkinci koşul ise, kanun gereğince bir takım giderler düşüldükten sonra galle fazlası olarak ödenecek miktarın kalmış olmasıdır.

Galleye müstehik vakıf evlâdı olduğunun ya da yalnızca vakıf evlâdı olduğunun tespiti için açılacak dava bir tespit davası niteliğindedir. Vakıf evlâdı ya da galle üzerinde hak sahibi olduğunun tespiti davalarında yalnızca davalı ile vakfeden arasında kan bağıının bulunması yeterli değildir. Bunun yanı sıra vakfiyede belirtilen diğer koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğinin de tespit edilmesi gerekmektedir.

Vakıf evlâdı veya ilgisini olduğunun ve galle fazlası almaya hak kazandığını mahkeme kararıyla tespit ettiren vakıf evlatları veya ilgilileri mülhak vakıflarda vakıf yöneticisine; vakfiyesinde galle fazlası ödenmesine ilişkin şart bulunan mazbut vakıflarda ilgili bölge müdürlüğüne, genel müdürlükçe temsilen yönetilen mülhak vakıflarda ise bölge müdürlüğüne başvuru yapmalıdır.

6111 sayılı Kanun'un 208. maddesi ile 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine eklenen fıkra ile intifa haklarına ilişkin taleplerin galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşeceği düzenlenmiştir.

Kanun'da intifa hakkına ilişkin talepler hususunda düzenlenmiş olan sürenin hak düşürücü süre mi yoksa zamanaşımı süresi mi olduğu konusunda bir netlik söz konusu olmamakla beraber dolması ile vakfın galle üzerindeki hak sahipliğini sona erdirdiğinden hak düşürücü süre olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKGÜNDÜZ, Ahmet: İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.
- AKİPEK, Şebnem/ALTAŞ, Hüseyin: "Vakıflarda Evladiye Kavramı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(4), 1998, s.145-151.
- ALLAHVERDİ, Reyhan Şahin: "Zürri Vakıfların İdaresinde Yaşanan Sorunlar", The Journal of Academic Social Science Studies, 43(I) 2016, p.313-323.
- AVCI, Mustafa: Türk Hukuk Tarihi Dersleri, 5. Bası, Mimoza Yayıncılık, Konya 2015.
- BERKİ, Ali Himmet: Vakıflar, Nur Matbaası, Ankara 1950.
- CİN, Halil: "Osmanlı Devleti'nde Vakıf Hukuku", in Erson, Burhan (Yayın Koordinatörü), Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu (15-17 Aralık 2023), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2004, s.49-70.
- ÇINAR, Ömer: "Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerindeki Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz'a Armağan, 22(3), 2016, s.825-858.
- DALAMANLI, Lütfü: Eski-Yeni Vakıf Davaları, Seçkin Kitabevi, Ankara 1986.
- DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan: Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku, Cilt II, 21. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 27. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- HATEMİ, Hüseyin: Medeni Hukuk Tüzel Kişileri, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1979.
- İKİZLER, Metin/KURBAN, Yasin: Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- İŞERİ, Ahmet: "Vakıflar (Medeni Kanun'dan Önceki ve Sonraki Vakıf Nev'ileri ve Hukuki Mahiyetleri)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21(1), 1964, s.199-280.
- KARİNÂBİZÂDE, Ömer Hilmi/SUNGURBEY, İsmet: Eski Vakıfların Temel Kitabı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978.
- KORKUSUZ M. Refik/ERGÜN, Ömer: "Hukuksal Boyutları ile Eski ve Yeni Vakıflar", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12-13 (16-19), 2007-2008, s.69-138.
- KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016.
- OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2022.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Kişiler Hukuku, 20. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022.
- ÖĞÜZ, Tufan: Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları, Beşir Kitabevi, İstanbul 2007.
- ÖZKAN, Cemali: Tüm Yönleriyle Dernekler ve Vakıflar, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2000.
- ÖZKAYA, Erarslan: Eski Vakıf Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.
- ÖZSUNAY, Ergun: Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982.
- ÖZTÜRK, Nazif: Menşe'i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar, 1. Baskı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1983.
- PEKCANITEZ, Hakan: Medeni Usul Hukuku Cilt II, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- SÜEREN, Erkin: "Eski Vakıfların Hukuki Yapısının Evrimi", Ankara Barosu Dergisi, 3, 2002, s.81-122.
- ŞENER, Abdülkadir: "Eski Hukukumuzda Göre Evladiye Vakıflarda Gelirin Taksimi", Vakıf Haftası Dergisi, 12, 1995, s.41-43.
- ULUÇ, Yusuf: Vakıflar Hukuku ve Mevzuatı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.

YELBAŞI, Cengiz: Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Ankara 2014.

YENER, M. Serhat/USLU, Kazım: Mazbut ve Mühlak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar, 1. Baskı, Statü Yayıncılık, Ankara 2013.

YENER, M. Serhat: Uygulamada Açıklamalı Örnek Kararlı Eski Vakıf Davalarına Giriş Vakfiyeden Doğan Evladiye, Galle, Tevliyet, Ücret ve Sıla Davaları, Kartal Yayınevi, Ankara 2004.

USLU, Kazım: Kısa Açıklama ve Özet Yargı Kararları ile Birlikte Eski ve Yeni Vakıflar Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Financial Support: Yazar Kübra SUCU YER, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Kübra SUCU YER, who is the authors have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was prepared by the author alone.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde İnÜHFD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde İnÜHFD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın İnÜHFD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of İnÜHFD in all processes of the paper and that she does not make any falsification of the data collected. In addition, she declares that İnönü University Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than İnönü University Law Review.